



Trwy e-bost.

13 Mai 2024

Annwyl Gadeirydd,

RE: cais am wybodaeth cyn ymddangosiad

Isod mae ein hymatebion i'r cwestiynau a godwyd yn eich llythyr dyddiedig 5 Ebrill 2024.

Eich blaenoriaethau ar gyfer eich tymor fel Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol, gan gynnwys y broses yr aethoch drwyddi i'w cyrraedd

Rhwng mis Mawrth a mis Tachwedd 2023, cyflwynodd tîm Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru *Ffocws ein Dyfodol*, prosiect i sefydlu blaenoriaethau ar gyfer ein gwaith rhwng nawr a 2030, wedi'u gosod o fewn gweledigaeth hirdymor.

Yn ystod y broses hon clywsom safbwyntiau dros 1,300 o unigolion a sefydliadau gan gynnwys drwy rwydweithiau, cynnull cyfarfodydd bord gron, cyfarfod ag arweinwyr cyrff cyhoeddus yng Nghymru a gweithio gyda sefydliadau partner cymunedol i gynnwys safbwyntiau grwpiau a glywir yn llai aml. Dadansoddwyd data ar dueddiadau a llesiant yn y dyfodol a chyfunwyd hyn â'n data cyfranogiad i ateb y cwestiynau 'beth sydd angen i gyrff cyhoeddus yng Nghymru i genedlaethau'r dyfodol ei wneud a beth yw ein rôl wrth gefnogi hyn?' y themâu a'r blaenoriaethau sy'n dod i'r amlwg a'r achosion sylfaenol sy'n eu cysylltu, a'n galluogi i ddatblygu theori newid sy'n sail i'n strategaeth newydd.

Ystyriaeth allweddol o ran sut y gwnaethom gyflawni Ffocws Ein Dyfodol oedd gwreiddio'r pum ffordd o weithio. Roedd rhai o'r ffyrdd y gwnaethom hyn yn cynnwys defnyddio methodolegau'r dyfodol i ddadansoddi ymchwil desg a chynnwys ein bwrdd cynghori, ac fel rhan o'n Pecyn Cymorth Partneriaeth Gymunedol. Sicrhawyd bod cyfranogiad yn rhan o'n hymagwedd drwyddo draw, gan gydweithio â phartneriaid a gosod ffocws ar atal ac integreiddio yn ein methodoleg theori newid. Gallwch ddarllen mwy am sut y gwnaethom hyn yn ein [Hadroddiad Methodoleg](#).

Ein Gweledigaeth yw bod Cymru yn lle gwell i fyw a bod ganddi ddyfodol disglair ac optimistaidd – ffyniannus, cynhwysol a gwyrdd. Gyda'n gilydd rydym wedi diogelu buddiannau'r rhai sydd heb eu geni eto. Mae llesiant a meddwl hirdymor wrth wraidd y broses o wneud penderfyniadau. *Cymru Can*.

Fy mhwrpas fel Comisiynydd yw bod yn llais ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol, gan weithredu heddiw er gwell yfory. Mae fy nhîm a minnau yn cynghori ac yn herio, gan ddwyn y rhai sy'n gwneud penderfyniadau i gyfrif. Rydym yn ysbrydoli, yn ymgynnull ac yn cynnull i gael yr effaith fwyaf posibl. Ynghyd ag eraill, rydym yn tyfu mudiad dros newid – gan roi meddwl hirdymor a ffocws ar y dyfodol wrth wraidd popeth a wnawn.

Ym mis Tachwedd 2023, cyhoeddais fy strategaeth [Cymru Can](#), sy'n crynhoi'r dull y bwriadaf ei fabwysiadu dros y saith mlynedd nesaf tuag at gyflawni'r weledigaeth hon. Mae'n nodi ein pum cenhadaeth:

- **Gweithredu ac Effaith**
- **Hinsawdd a Natur**
- **Iechyd a Llesiant**
- **Diwylliant a'r Iaith Gymraeg**
- **Economi Llesiant**

Fe wnaethom hefyd nodi pynciau, themâu neu systemau sy'n cysylltu ein holl genadaethau, megis y **system fwyd**, y byddwn yn eu harchwilio'n fanylach.

Rydym wedi ymrwymo i helpu i fynd i'r afael â'r materion hirdymor y mae pobl yn poeni fwyaf amdanynt. Rydym yn symud adnoddau i gynyddu ein hymgysylltu a'n cyngor arbenigol i gyrff cyhoeddus, mewn ffordd sy'n cydnabod y pwysau sydd arnynt, er mwyn sicrhau bod gan y rhai y mae'n rhaid iddynt gymhwyso'r Ddeddf yr ymwybyddiaeth, y ddealltwriaeth, yr hyder a'r offer sydd eu hangen arnynt i wneud hynny. Mae dull Cymru Can wedi'i gynllunio i sicrhau y gallwn ganolbwyntio ein gwaith lle y gall fod yn fwyaf effeithiol ac ymuno â sefydliadau a phobl a all ein helpu i gyflawni ein cenhadaethau. Byddwn yn adolygu ac yn mesur ein hymagwedd wrth fynd ymlaen, gan gynnwys eraill i wneud yn siŵr ein bod bob amser yn cael yr effaith fwyaf y gallwn gyda'n hadnoddau.

Mae'n siomedig bod cyllideb yr OFGC wedi gostwng. Mae'r sefyllfa'n gynyddol heriol. Ar 31 Mawrth 2024, collais 5 aelod o staff allan o 28, sy'n cyfateb i tua 20% o'm gweithlu.

Mae'r tabl isod yn dangos esblygiad fy nghyllideb yn ystod y 3 blynedd diwethaf:



	£000		
	2022-23	2023-24	2024-25
Gwaelodlin	1,592	1,680	1,610
Paredd Tâl ¹	32	16	
Tanwariant C/F ²	300	74	0

Cyfanswm Cyllid Craidd y Swyddfa	1,924	1,770	1,610
---	--------------	--------------	--------------

Gostyngiad (£000)	154	160
Gostyngiad (%)	8%	9%

¹Cytunwyd ar gymorth cydraddoldeb cyflog gan Lywodraeth Cymru ar ddiwedd 2022-23 ar £16k y flwyddyn am 4 blynedd, wedi'i ôl-ddyddio am flwyddyn – felly derbyniwyd 2 x £16k yn 22-23. Fe'i derbyniwyd yn ychwanegol at y llinell sylfaen yn 2023-24 wrth i'r gyllideb gael ei chytuno cyn cytuno'n derfynol ar Gydraddoldeb Cyflog. Ond ar gyfer y flwyddyn olaf, bellach wedi'i gynnwys o fewn yr adnodd llinell sylfaen.

²Cyn y "prosiect alinio" roedd y Swyddfa yn mwynhau cronfeydd wrth gefn y gellid eu cario drosodd i gefnogi gwaith a blyneddodd yn y dyfodol. 2022-23 oedd y flwyddyn olaf y caniatwyd hyn. Dyfarnwyd disgrisiwn unwaith ac am byth i'r swyddfa a chariwyd swm crwn o £300k drosodd am y tro diwethaf. 2023-24 oedd y flwyddyn gyntaf na chaniatwyd unrhyw "gronfeydd wrth gefn", fodd bynnag roedd tanwariant bychan o £74k yn y cyfnod 2022-23, y gofynnwyd iddo gael ei gario drosodd a'i ganiatáu. Mae'r rhagolygon diweddaraf ar gyfer 2023-24 yn dangos tanwariant enwol (llai na £10k). Er y gofynnir i unrhyw danwariant sy'n digwydd yn 2023-24 gario drosodd, mae'r swm yn enwol ac nid oes unrhyw sicrwydd y bydd y cais yn cael ei ganiatáu ac felly at ddibenion cynllunio yn cael ei anwybyddu ar hyn o bryd.

Mae'r pwysau ar y swyddfa hefyd yn cynyddu wrth i nifer y ceisiadau am gyngor a chymorth barhau i dyfu a bydd yn cynyddu ymhellach o ganlyniad i wyth corff cyhoeddus ychwanegol yn dod o dan gylch gorchwyl y Ddeddf yr haf hwn (heb unrhyw gyllid ychwanegol).

Mae'r sefyllfa ariannu wedi arwain at newidiadau yn y ffordd y mae'r swyddfa'n darparu cymorth i gyrff cyhoeddus. Rydym wedi rhoi model newydd ar waith ar gyfer darparu cyngor a chymorth i gyrff cyhoeddus sy'n dod o dan y Ddeddf. Bydd hyn yn golygu y byddwn yn canolbwyntio mwy ar ddarparu sesiynau un i lawer a byddwn yn cynnig llai o sesiynau pwrpasol ar gyfer cyrff cyhoeddus

unigol. Bydd gan bob corff cyhoeddus enw cyswllt o hyd, ond mae ein tîm llai yn golygu y bydd llai o gapasiti ar gyfer cymorth un-i-un. Mae'r Comisiynydd wedi ysgrifennu at gyrff cyhoeddus i egluro'r newid.

Rydym yn hyderus y byddwn yn dal i allu darparu lefel uchel o gymorth a chynghor i gyrff cyhoeddus. Yn unol â'r Ddeddf, rydym yn cynnwys cyrff cyhoeddus yn agos yn y gwasanaeth a ddarparwn iddynt er mwyn sicrhau ei fod o ansawdd uchel ac yn berthnasol. Mae ein profiad hyd yn hyn yn dweud wrthym fod y model newydd yn gweithio, er mai dyddiau cynnar ydyw.

Mae angen cymorth gwahanol ar yr wyth corff ychwanegol wrth iddynt gychwyn ar eu taith ffurfiol o roi'r Ddeddf ar waith. Mae'r OFGC eisoes wedi rhoi cymorth iddynt wrth iddynt ystyried eu hamcanion a'u cynlluniau llesiant newydd. Ni ddisgwylir y bydd lefel y galw ar fy swydd gan gyrff cyhoeddus (rhai gwreiddiol a'r rhai newydd) yn lleihau dros amser gan fod ein profiad yn dangos bod nifer y ceisiadau yn tueddu i gynyddu wrth i lefel dealltwriaeth ac aeddfedrwydd cyrff cyhoeddus gynyddu. Mae trosiant staff mewn cyrff cyhoeddus hefyd yn golygu bod angen gwaith rhagarweiniol a hyfforddiant yn barhaus.

Unrhyw newidiadau a wnaethoch i strwythurau staffio a ffyrdd o weithio eich swyddfa ers eich penodiad

Ar 26 Hydref 2023, gwnaethom ddechrau ymgynghoriad ffurfiol am 30 diwrnod ar newidiadau arfaethedig i'n strwythur sefydliadol. Y prif yrwyr newid oedd ail-alinio ein hadnoddau pobl i gyflawni'r pum cenhadaeth allweddol yn ein strategaeth Cymru Can newydd ac ymateb i bwysau cyllidebol presennol (a waethygodd yn ddiweddarach o ganlyniad i doriad cyllideb o 5% i'n cyllideb ym mis Rhagfyr).

Roedd sefyllfa'r gyllideb yn golygu bod angen i ni leihau nifer ein staff o bum swydd. Defnyddiwyd y broses ailstrwythuro hefyd i ystyried adborth tîm am newidiadau i deitlau swyddi ac am yr angen am fwy o eglurder ynghylch meysydd cyfrifoldeb.

Cynigiwyd y cyfle i aelodau'r tîm leihau eu horiau yn y lle cyntaf ac yna gwahodd datganiadau o ddiddordeb ar gyfer diswyddo gwirfoddol fel modd o osgoi diswyddiadau gorfodol.

Datblygwyd proses Newid Sefydliadol fanwl, wedi'i hategu gan ein gwerthoedd sefydliadol. Gwnaethom sicrhau bod y broses yn cael ei chyfathrebu'n dda a bod pawb yn ein tîm yn ei deall. Ceisiwyd sicrhau cynwysoldeb a thegwch, a chreu amgylchedd cefnogol lle'r oedd caredigrwydd a thosturi yn ganolog i'r modd y profodd ein holl bobl newid. Buom yn gweithio'n agos gyda'n Pwyllgor Archwilio, Risg a Sicrwydd yn ystod y broses.

Gwnaethom lynu'n llawn at ganllawiau iawndal y gwasanaeth sifil a chroesawyd rhaglen ymglymiad fewnol drylwyr a oedd yn ganolog i'w llwyddiant. Y Comisiynydd oedd yn arwain ac yn berchen ar y broses gyfan ac fe'i cefnogwyd gan ein Cyfarwyddwr Pobl cymwys AD a'n Dirprwy Gomisiynydd. Cynigiwyd un-i-un unigol i bob aelod o'r tîm a chynhaliwyd ymgynghoriad ystyrlon ar newidiadau arfaethedig drwy gydol mis Tachwedd 2023.

Erbyn i'r cyfnod ymgynghori ddod i ben ar 27 Tachwedd 2023, roedd 6 aelod o'r tîm wedi mynegi diddordeb mewn diswyddo gwirfoddol. Derbyniwyd pedwar cais wedi hynny, ac yn ogystal penderfynwyd peidio ag ymestyn un swydd cyfnod penodol. Cytunodd dau aelod o'r tîm i leihau eu horiau. Yr arbediad cost canlyniadol oedd £279k y flwyddyn ac roedd ein strwythur newydd yn gwbl weithredol ar 1 Ebrill 2024.

Yn unol â Cymru Can, mae pob cenhadaeth bellach yn cael ei goruchwyllo gan Gyfarwyddwr Cenhadaeth, ac mae gennym ddull cryfach o weithredu a llywodraethu corfforaethol, gan ganolbwyntio ar feysydd corfforaethol o newid fel y nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015. Cyfrifoldeb mae meysydd bellach yn cael eu dyrannu'n llawnach ac yn cael eu deall yn well gan aelodau'r tîm, a chaiff hyn ei wella ymhellach drwy gyflwyno goruchwyliaeth glir gan reolwyr llinell.

Cytunodd Llywodraeth Cymru i dalu hyd at £75k o gyllid ychwanegol i gefnogi'r costau ailstrwythuro. Cyfanswm y costau ailstrwythuro (hyd at ddiwedd mis Mawrth) yw £72k, ac mae hwn wedi'i adennill gan Lywodraeth Cymru.

A ydych wedi datblygu unrhyw amcanion a/neu ddangosyddion perfformiad allweddol, fel yr argymhellwyd gan y Pwyllgor yn ein hadroddiad cyn penodi

Yn ganolog i lwyddiant [Cymru Can](#), byddwn yn mesur ein heffaith. Byddwn yn gwneud hyn drwy sefydlu diwylliant o werthuso ac adolygu parhaus, monitro ein heffaith, a newid cwrs neu addasu ein dull yn ôl yr angen, yn seiliedig ar yr hyn y mae adborth yn ei ddweud wrthym.

Byddwn yn mesur ein heffaith gan ddefnyddio dull 4 haen:

1. **Dangosyddion llesiant cenedlaethol.** Mae ein dull yn dechrau yma gydag olrhain cynnydd yn erbyn y dangosyddion llesiant cenedlaethol. Dyma'r mesuriad terfynol o gynnydd yn erbyn ein nodau llesiant ac adroddir arnynt yn flynyddol gan Lywodraeth Cymru yn [Llesiant Cymru](#). Byddwn yn gwneud mwy i dynnu sylw at yr adroddiad hwn a'r hyn y mae'n ei ddweud wrthym, ac i wreiddio mwy o ymwybyddiaeth o'r dangosyddion yn ein cyngor a'n heiriolaeth, gan bwysleisio i gyrff cyhoeddus bwysigrwydd penderfyniadau sy'n gweithio tuag at nid yn eu herbyn.
2. **Dangosyddion canlyniad (Tabl 1).** Dyma'r dangosyddion sy'n ymwneud â'r newidiadau yr ydym yn edrych i'w gweld mewn cyrff cyhoeddus h.y. yr effaith a'r canlyniadau a gynhwyswyd gennym yn



Cymru Can. Byddwn yn defnyddio data sylfaenol o'n ffynonellau data ein hunain, yn ogystal â data gan eraill i fonitro cynnydd.

3. **DPA gweithgaredd (Tabl 2).** Mae hyn yn cynnwys data meintiol ac ansoddol sy'n ymwneud â'r hyn rydym wedi'i gyflawni yn nhîm Comisiynwyr Cenedlaethau'r Dyfodol, a pha mor dda y derbyniwyd hynny. Mae ein dull yn integreiddio data ansoddol a meintiol i gael dealltwriaeth fwy cynnil o effaith gymdeithasol. Er bod mesurau meintiol yn rhoi cefnogaeth empirig, mae mewnwelediadau ansoddol yn ymchwilio i ddimensiynau dynol newid. Mae'r synthesis hwn yn pontio'r bwlch rhwng ffeithiau caled a straeon personol, gan wella dilysrwydd a dyfnder yr asesiad.

4. **Dangosyddion perfformiad penodol** i genhadaeth ar gyfer rheoli prosiectau mewnol.

Tabl 1 – Dangosyddion canlyniad

Cenhadaeth	Dangosyddion canlyniad
Effaith a Gweithredu	1. Gwell dealltwriaeth a thystiolaeth o gamau gweithredu ymhlith arweinwyr mewn cyrff cyhoeddus wrth gyflawni'r Ddeddf a dulliau hirdymor.
Hinsawdd a Natur	2. Mae gan awdurdodau lleol Cymru sgôr uwch ar Gerdyn Sgorio Argyfwng Hinsawdd y DU 3. Mwy o integreiddio gweithgareddau sy'n cefnogi adferiad byd natur i wasanaethau cyhoeddus Cymru.
Iechyd a Llesiant	4. Gwell dealltwriaeth a thystiolaeth o weithredu ymhlith arweinwyr mewn cyrff cyhoeddus am eu rôl gyfunol o ran cadw pobl yn iach a lleihau'r galw ar y GIG. 5. Gwell dealltwriaeth a thystiolaeth o gamau gweithredu ymhlith y rhai sy'n gwneud penderfyniadau cyllidebol allweddol o'r diffiniad y cytunwyd arno o wariant ataliol wrth bennu cyllideb.
Diwylliant a'r iaith Gymraeg	6. Gwell dealltwriaeth a thystiolaeth o weithredu ymhlith arweinwyr mewn cyrff cyhoeddus o'r hyn y mae llesiant diwylliannol yn ei gwmpasu ac effaith gadarnhaol diwylliant a'r Gymraeg ar weithrediad y Ddeddf.
Economi Llesiant	7. Cynnydd yn nifer y cyrff cyhoeddus sy'n fframio cynlluniau o amgylch economi llesiant (sy'n cwmpasu un neu fwy o'r economi sylfaenol, economi gylchol, economeg toesen ac ati)

Tabl 2 - Dangosyddion Gweithgaredd a thargedau

Gweithgaredd	Data meintiol	Targedau 2024/25	Data ansoddol
--------------	---------------	------------------	---------------



Monitro	1. Nifer y cyrff cyhoeddus sy'n cwblhau'r gwiriwr taith ffyrdd o weithio 2. Nifer yr amcanion llesiant a aseswyd (dim ond am rai blynyddoedd y byddai hyn yn berthnasol)	Cyfradd cwblhau o 80%. (neu 45 PBs) 300	Asesiad ansoddol o amcanion llesiant cyrff cyhoeddus a mesurau cynnydd yn ymwneud â chenadaethau (SMART).
Eiriol	3. Nifer y darnau o dystiolaeth ysgrifenedig, datganiadau safbwynt, llythyrau, ymchwil, tystiolaeth lafar. 4. Nifer y digwyddiadau / digwyddiadau siarad	50 100	Tystiolaeth o newid. Effaith ar ymrwymadau Gweinidogol, polisi, proses, ymddygiad. Tystebau, adborth, a dadansoddiad pen desg.
Cynnull	5. Nifer y digwyddiadau FGC, gweithdai a sesiynau hyfforddi a ddarparwyd. 6. Nifer y bobl a gyrhaeddwyd (yn ôl sector, pwnc, rhanbarth a nodweddion gwarchodedig). 7. Sgôr boddhad o sesiynau hyfforddi a chynghori (0-7) 8. % y cyfranogwyr FGLA sy'n adrodd bod ganddynt fwy o hyder wrth egluro pwrpas a gweithrediadau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol i'w cydweithwyr neu gymuned.	12 digwyddiad. Mae o leiaf 50% o'r mynychwyr yn dod o gyrff cyhoeddus. 5 allan o 7 sgôr cyfartalog 65%	Adborth gan gyfranogwyr. Tystebau gan gyn-fyfyrwyr a phartneriaid.
Cynghori	9. Nifer y darnau o gyngor a chymorth a ddarparwyd (cyngor rhagweithiol AC adweithiol) 10. Nifer yr enghreifftiau ac astudiaethau achos o arfer da a rennir yn rhagweithiol gyda PBs ac eraill	100 25	Straeon anecdotaidd a thystebau sy'n dangos gwell dealltwriaeth a hyder wrth gyflwyno dulliau hirdymor a gweithredu'r Ddeddf, a rôl FGC.
Gweithredu yn ogystal â thrafod	11. Nifer allyriadau carbon FGC a gostyngiad % (yn seiliedig ar ffigurau 2022/23) 12. % o archwiliadau glân	10,000T erbyn 2030 i lawr o waelodlin 2022/23.	Datganiadau gan archwilwyr Dyfyniadau, amlygu straeon.



	13. % o'r staff yn dweud fod FGC yn lle gwych i weithio.	Archwiliadau 100% glân Gradd gweithiwr o 75%.	
--	--	--	--

Sut y mae eich swyddfa'n gweithio gyda Llywodraeth Cymru, gan gynnwys a allai'r berthynas hon fod wedi newid ers i chi ddechrau eich swydd a sut

Mae ein swyddfa yn parhau i weithio'n adeiladol gyda Llywodraeth Cymru. Rydym wedi arwyddo Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth newydd gyda nhw yn dilyn penodi'r Comisiynydd newydd, a oedd yn cofnodi'n bennaf yr arfer yr oeddem wedi bod yn ei ddilyn o ran rheoleidd-dra cyfarfodydd ac egluro manylion gweithdrefnol i sicrhau cymeradwyaeth statudol.

Yn dilyn adolygiad adran 20 a gynhaliwyd gan fy rhagflaenydd, mae fy nhîm a swyddogion Llywodraeth Cymru yn cyfarfod bob chwarter ac yn fisol i wneud gwaith dilynol ar weithredu argymhellion yr adolygiad ac i helpu i integreiddio ein priod ddyletswyddau i hyrwyddo datblygu cynaliadwy.

Ers penodi Prif Weinidog newydd, rwyf wedi ysgrifennu at Ysgrifenyddion y Cabinet a'r Prif Weinidog i drefnu cyfarfodydd ac mae'r rhain bellach yn cael eu cynnal. Cynigir y byddwn yn cyfarfod ag Ysgrifennydd y Cabinet dros Ddiwylliant a Chyfiawnder Cymdeithasol bob 4 mis a chyda'r Prif Weinidog ddwywaith y flwyddyn.

Yn Gywir,

D. Walker